

Alexander, Battalaan 2B

Rudolf en Werner van Gelder

De vader van Rudolf en Werner heette Leo (ook wel Leijzer genoemd) van Gelder, een avontuurlijke man. Zijn voorouders vestigden zich in de 18^e eeuw in Aalten bij Winterswijk en namen daarom wellicht de naam Van Gelder aan in de Napoleontische tijd. Hij was fotograaf en emigreerde in 1893 naar Chicago. Dat duurde niet lang, want een paar jaar later keerde hij terug naar Europa en vestigde zich in Duitsland. Eerst in Halberstadt en daarna in Essen. Daar trouwde hij met Johanna. Het echtpaar kreeg drie kinderen: Irma Friederike in 1901, Rudolf Ludwig in 1908 en Werner Benno in 1909. Ze zijn alle drie opgegroeid in Essen.

In augustus 1933 verhuisde het gezin naar Nederland. Dat is natuurlijk geen toeval. In januari van dat jaar was Hitler aan de macht gekomen en vrijwel onmiddellijk begonnen de nazi's met hun anti-joodse maatregelen. Vader, moeder en de drie kinderen Van Gelder hadden de Nederlandse nationaliteit zodat ze zich zonder problemen in Nederland konden vestigen. Ze woonden aanvankelijk in Den Haag, maar in 1937 verhuisden de broers Rudolf en Werner van Gelder naar Maastricht. Ze staan geregistreerd als haringventers. Beiden zijn ongehuwd. Een jaar later volgde hun moeder. Zij overleed al snel. Pas in 1939 komt hun vader naar Maastricht. Eerst woont hij aan de Sint Nicolaasstraat 54. Hij en zijn twee zonen staan op 6 mei 1941 geregistreerd, op de Alexander Battalaan 2b.

Op 25 augustus 1942 vond de verplichtte melding plaats in Maastricht. Men moest zich melden in het schoolgebouw van de Professor Pieter Willemsstraat. Waarvoor moest men zich melden? Ik citeer: 'Voor eventuele deelname aan een, onder politietoezichtstaande werkverruiming in Duitsland'. Ook Werner en Rudolf van Gelder en hun vader ontvingen zo'n oproep. Maar zij moeten de bui hebben zien hangen. Zij wisten wat er in Duitsland gebeurde, zij zullen zich gerealiseerd hebben dat de ultieme deportatie en de uiteindelijke vernietiging ook hen te wachten stonden.

Ze trokken hun conclusie. Want wat lezen we in het Algemeen Politieblad, nr. 27 van 17 september 1942?

De Commissaris van Politie te Maastricht verzoekt daarin 'opsporing, aanhouding en voorgeleiding van zowel Rudolf als Werner van Gelder', beiden vishandelaren. Zij hadden allebei zonder de vereiste vergunning de stad verlaten. Zij staan vermeld als 'voortvluchtig' op de lijst die behoort bij de brief van de Maastrichtse commissaris van politie aan de officier van justitie van 26 augustus 1942. Ze moeten dus zijn ondergedoken, evenals hun vader.

Werner Benno van Gelder werd op 20 mei 1944 gearresteerd in Voorburg. Vermoedelijk zat hij met zijn broer Rudolf op hetzelfde adres ondergedoken. Na arrestatie werden de arrestanten direct overgebracht naar de gevangenis Scheveningen en vandaar naar Westerbork op 3 juni 1944. Daar worden ze opgesloten in een strafbarak (om precies te zijn in barak 67). Hier kwamen Joden terecht, die zich hadden onttrokken aan maatregelen van de bezetter. Met name opgepakte onderduikers. Deze gevangenen werden kaalgeschoren en kregen gevangenskleding. Anne Frank kwam hier precies twee maanden later terecht.

Op 31 juli van dat jaar, 1944, worden de twee broers op transport gezet van Westerbork naar Theresienstadt. Vandaar gaan ze op 28 september naar Auschwitz. Dit betreft een groep van 3000 Joden. De broers Van Gelder behoren tot de weinige overlevenden. Ze blijven maar kort in Auschwitz. In de tweede helft van 1944 begonnen de Duitsers, omdat het Rode Leger naderde, Auschwitz te ontruimen. Toen volgden de lange voettochten naar andere, meer westelijk gelegen kampen. Dit waren de beruchte dodenmarsen. Een zo'n kamp was Dachau bij München. Beide broers kwamen daar aan op 10 oktober 1944. Maastricht is dan al een maand bevrijd.

Rudolf (gevangene nummer 115655) overleed daar op 5 december 1944. Maar Werner (gevangene nummer 116265) heeft de bevrijding door de Amerikanen op 29 april 1945 nog meegemaakt. Daarna ontbreekt van hem elk spoor. Hij is in mei 1945 in Beieren overleden. Rudolf en Werner zijn op 36 en 35 jarige leeftijd vermoord. Ook hun zus Irma Friederike, die coupeuse was is met haar man, Isidore Eduard Kaas en hun dochttertje

Jeanette, in Auschwitz vergast. Slechts de vader die ook zijn beide broers verloor in de Shoah heeft het overleefd en heeft in 1945 nog in Maastricht een oproep geplaatst voor opsporing van zijn kinderen. Tevergeefs zoals we nu weten maar daaraan danken wij wel de enige foto's van Werner en Rudolf van Gelder en krijgen toch nog een gezicht.

Oproep uit 1946 en kaart Dachau 1944.

Wie kan inlichtingen geven over het verblijf van :

Rudolf v. Gelder

Werner v. Gelder

1. **Van Gelder, Rudolf**, geb. 10 Sept. 1908
 2. **Van Gelder, Werner**, geb. 7 Dec. 1909 uit Maastricht, beiden op 28 Sept. 1944 van Theresienstadt naar Auschwitz vervoerd en hier op 13 Oct '44 nog gezien.
 3. **Kaas, Isidore**, geb. 30 Mei 1900 uit Den Haag en zijn vrouw
 4. **Kaas-Van Gelder, Irma**, geb. 24 Maart 1901, van Westerbork den 16 Oct. 1942 naar Kosel (Opper-Silezie) de heer Kaas werd waarschijnlijk van Kosel overgebracht naar een der volgende werkkampen : Niederkirch, St. Annaberg, Sakrau of Gogolin, Mevr. Kaas en kind zijn waarschijnlijk doorgezonden naar Auschwitz of Birkenau.

5. **Van Gelder, Abraham**, geb. 19 Juli 1872, uit Amsterdam, hij werd op 9 Febr. 1943 van Westerbork vermoedelijk naar Auschwitz of Birkenau gebracht.
 6. **Van Gelder, Salomon**, geb. 21 Oct. 1874 uit Amsterdam en
 7. **Van Gelder-Rausnitz, Betty**, geb. 4 Juni 1870, zij zijn beide op 25 Sept. '42 vanuit Westerbork op transport gesteld met vermoedelijke bestemming Auschwitz-Birkenau.
 8. **Van Gelder, Alfred**, geb. 7 Aug. 1899 uit den Haag, en zijn echtgenote
 9. **Van Gelder-Van Dijk, Julie** geb. 18 Juni 1901, beiden werden op 9 Oct. '42 vanuit Westerbork op transport gesteld naar Kosel, waarna de man werd doorgezonden naar een der volgende doorgangskampen: Niederkirch, St. Annaberg, Sakrau of Gogolin en de vrouw vermoedelijk naar Auschwitz-Birkenau.
 10. **Poppers, Mozes Simon**, ongeveer 80 jaar, uit Apeldoorn.
 11. **Davids-Poppers, Saartje**, geb. 8 Sept. 1869, op 27 April 1943 vanuit Westerbork naar Sobibor gedeporteerd.
 12. **Woudstra, Israel**, geb. 21 Dec. 1901 en zijn vrouw
 13. **Woudstra-Davids, Elisabeth**, geb. 23 April 1899 en hunne beide kinderen
 14. **Woudstra, Florentina**, geb. 23 Aug. 1935, en
 15. **Woudstra, Andries John**, geb. 28 Dec 1936, deze laatste 4 personen werden op 29 Juni 1943 van Westerbork naar Sobibor gedeporteerd.
 16. **Gunters, Willem J.**, geb. 16 Mei 1905, uit Den Haag, werd zomer '44 van Vught naar Oranienburg (Heinkel Werke) en van hieruit in October 1944 vermoedelijk naar Sachsenhausen gebracht.

Berichten worden gaarne verwacht aan het adres:

LEO VAN GELDER,
 Meerssenerweg 313, Maastricht.

S.V.PL. AANPLAKKEN.

Konzentrationslager

Gachau

Art der Haft:

leb. Hall

Gef.-Nr.:

116265

Name und Vorname: *van Gelder Werner Benna*

geb.: *7-12-09* zu: *Essen* *Deutschl.*

Wohnort: *Maasbracht* *Batalaan 2* *Holl.*

Beruf: *Kaufmann* Rel.: *ohne*

Staatsangehörigkeit: *Holl.* Stand: *ledig*

Name der Eltern: *Lies u. Johanna van Gelder* Rasse: *ger.*

Wohnort: *w.o.*

Name der Ehefrau: _____ Rasse: _____

Wohnort: _____

Kinder: _____ Alleiniger Ernährer der Familie oder der Eltern: _____

Vorbildung: _____

Militärdienstzeit: _____ von — bis _____

Kriegsdienstzeit: _____ von — bis _____

Grösse: *175* Gestalt: *mittel* Gesicht: *agl.* Augen: *l. braun*

Nase: *stumpf* Mund: *normal* Ohren: *normal* Zähne: *Bröth.*

Haare: *grau hell* Sprache: *Holl. d.*

Ansteckende Krankheit oder Gebrechen: _____

Besondere Kennzeichen: *Blinddarmer.*

Rentenempfänger: _____

Verhaftet am: *20-5-44* wo: *Voorburg*

1. Mal eingeliefert: *10-10-44* 2. Mal eingeliefert: _____

Einweisende Dienststelle: _____

Grund: _____

Parteizugehörigkeit: _____ von — bis _____

Welche Funktionen: _____

Mitglied v. Unterorganisationen: _____

Kriminelle Vorstrafen: _____

Politische Vorstrafen: _____

Ich bin darauf hingewiesen worden, dass meine Bestrafung wegen intellektueller Urkundenfälschung erfolgt, wenn sich die obigen Angaben als falsch erweisen sollten.

v. g. u.

W. van Gelder

Der Lagerkommandant

I. T. S. FOTO Nr. 5